

"III NIT BIELENCÀ"

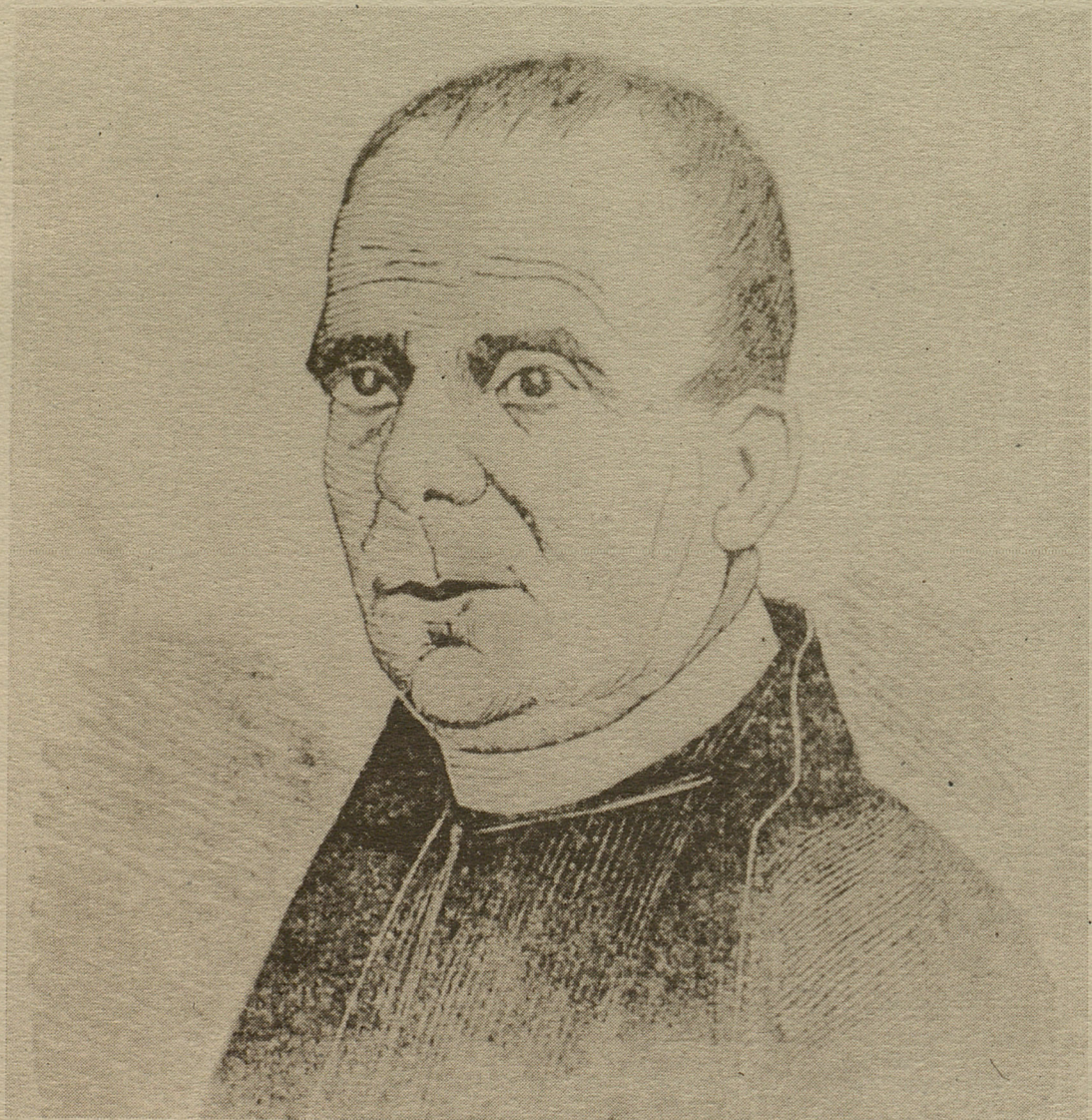
HOMENATGE AL COMPOSITOR

MN. MIQUEL TORTELL I SIMÓ

Son Bielí – Búger

Divendres 3 de setembre 1993,

a les 20 hores.

Miquel Tortell. *Dibuix de M. Peña.*

" III NIT BIELENCA "

HOMENATGE AL COMPOSITOR MN. MIQUEL TORTELL I SIMÓ

La Fundació **A.C.A./Area de Creació Acústica** i la Fundació **Guillem Cifre de Colonya**, vos convida el proper 3 de setembre, a les 20,00 hores, a la *"III NIT BIELENCA" – HOMENATGE AL COMPOSITOR MIQUEL TORTELL*.

Trobada de tots els assistents a l'**Ajuntament de Búger**, a on serem rebuts pel Batle, l'Il.lm. Sr. D. **Miquel Amengual**. A continuació la Banda de Muro **"Unió Artística Murera"**, dirigida pel Sr. D. **José Ordinás**, ens oferirà un breu concert, i acte seguit anirem a l'**Esglesia Parroquial Sant Pere**.

La coral **"Miquel Tortell"** dirigida pel Mestre **Arnau Reynés** ens oferirà un concert amb les següents obres del compositor: *"Te deum"*, *"Estrella de S'Auba"*. **Arnau Reynés**, orgue.

Després hens dirigirem a la seu de l'**A.C.A.** a on la pianista **Mª Victòria Lassalle** realitzarà un recital de piano. Obres de **Miquel Tortell**: *"Ofertori n° 5 en Do major, Adagio - Allegro"*, *"Sonata en Do Major"*, *"Ofertori n° 2, Allegro en Do major"*, *"Ofertori n° 8, Polaca"*, *"Simfonia de l'Opera, Adele di Lusignano" del Senyor Carnicer, feta per D. Miquel Tortell i "Pastorela n° 1"*.

Presidirán l'acte l'Honorable Sra. **M^a del Pilar Ferrer i Bascuñana**, Consellera Presidenta de la Comissió de Cultura del Consell Insular de Mallorca; Il.lm. Sr. D. **Miquel Amengual**, Batle de Búger; Il.lm. Sr. D. **Miquel Ramis**, Batle de Muro i el Sr. D. **Martín Torrandell**, President de la Fundació Guillem Cifre de Colonya.

Tot esperant la vostra assistència a l'acte, rebeu una salutació molt cordial.

PATRONAT FUNDACIÓ A.C.A. i FUNDACIÓ GUILLEM CIFRE DE COLONYA.

"III NIT BIELENCA"

La "**III Nit Bielenca**" estarà dedicada enguany a Mn. **Miquel Tortell i Simó**, personatge de gran importància dins el món musical de Mallorca, i com molt bé expressa el compositor **Xavier Carbonell**: "Som pocs, ben pocs els compositors que han creat alguna obra que desde una pregonia popularització s'hagi incrustat en el repertori tradicional com a peça assenyalada y alhora com un signe de identitat cultural d'un país. Aquest es el cas de **Miquel Tortell i Simó**, autor de la nadala "**Estrella de s'Auba**", formosa obra vocal actualment tradicional en els nostres repertoris nadalencs, i que ha servat de l'oblit el nom del seu autor".

Hem de recordar que la **I Nit Bielenca** es dedicà a **John Cage**, compositor que marca un punt important en la filosofia a seguir de la **Fundació A.C.A.**: *promoure els compositors actuals*. No obstant això, la **II** i la **III Nit Bielenca** -la segona dedicada al compositor **Miquel Capllonch** i l'altre a **Miquel Tortell**- també s'obren a l'investigació i posta al dia dels compositors de l'Illa de Mallorca.

Creim que aquesta visió oberta es complementa molt bé i aconseguix que l'història de la música pugui ésser observada desde tots els angles.

Hem d'agrair l'interés de la **Fundació Guillem Cifre de Colònia** per donar continuïtat a aquest aconteixement, i també aquest any donam les gràcies al **Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca**.

El dia 3 de setembre de 1993, aprofitant com sempre la "*lluna plena*", es celebra, doncs, la "**III Nit Bielenca**" a la seu de l' A.C.A., Son Bielí, Búger.

Presidirán l'acte l'Honorable Sra. **M^a del Pilar Ferrer i Bascuñana**, Consellera Presidenta de la Comissió de Cultura del Consell Insular de Mallorca; Il.lm. Sr. D. **Miquel Amengual**, Batle de Búger; Il.lm. Sr. D. **Miquel Ramis**, Batle de Muro i el Sr. D. **Martín Torrandell**, President de la Fundació Guillem Cifre de Colònia.

Els assistents seràn obsequiats amb el cassette d'obres per a cor i piano interpretades per la *Coràl Miquel Tortell* i la pianista **Mª Victoria Lassalle**.

L'acte continuarà a la terrassa de Son Bielí, a on els assistents podràn gaudir d'un bufet, acompanyat del esplèndid entorn de la "Nit Bielenca".

PATRONAT FUNDACIO A.C.A. i FUNDACIÓ GUILLEM CIFRE DE COLONYA.

Handwritten musical score for "Ofertori" de Tortell. The score is written on ten staves, organized into five systems of two staves each. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and accidentals. The tempo marking "Adagio" is written above the fifth system. The title "Ofertori - Tortell" is written above the fifth system. The manuscript is on aged, yellowed paper.

Manuscrit "Ofertori" de Tortell.
Col.lecciò Xavier Carbonell

CONCERTS

Plaça Ajuntament de Búger.

Breu concert per la Banda de Muro "*Unió Artística Murera*".
Director: **Josep Ordinas**.

Esglesia Parroquial Sant Pere.

Obres de Tortell.

S'ESTRELLA DE S'AUBA

TE DEUM

Versets orgue: **Bartomeu Torres**.
Recitats: **Mn. Pere Fiol**.
Organista: **Arnau Reynés**.
- Orgue Esglesia Parroquial de Sant Pere -
Director col.laborador: **Pere Reynés**.

CORAL MIQUEL TORTELL

Director: **Arnau Reynés**.

Seu de l'A.C.A.

Obres de Tortell.

OFERTORI N° 5 en Do major, Adagio - Allegro.

SONATA en Do major.

OFERTORI N° 2 en Do major, Allegro.

OFERTORI N° 8, Polaca.

SIMFONÍA DE L'OPERA, ADELE DI LUSIGNANO
del Senyor **Carnicer**, feta per D. **Miquel Tortell**.

PASTORELA N° 1.

Piano: **Mª Victòria Lassalle**.

Com a compositor, crec que dins l'obra de **Mn. Miquel Tortell** podem distinguir:

1ª La música coral "a capella" o també amb acompanyament instrumental (orgue, orquestra de cambra...) com per exemple obres religioses (Parenostros, Avemaries, Sanctus...) 2ª Les composicions instrumentals per a Piano i Orgue, amb un llenguatge musical que podríem catalogar d'estil neoclàssic i romàntic, però molt personal.

Te Deum

Dins el repertori coral no podia marcar el conegut i majestuos "*Te Deum*" que compongué Tortell l'any 1860 amb motiu de la visita a Mallorca de la Reina Isabel II i que es cantà el Setembre del mateix any a la Seu de Ciutat. Aquest cant d'acció de gràcies a Deu, molt representatiu del músic murer és uníson i amb acompanyament d'orgue del mateix autor. Tota l'obra està en Fa Major, encara que alguns versets canvien a altres tonalitats pròximes acabant en Re menor. Tota ell respira una solemnitat i al mateix temps fervorositat que ens demostren l'inspiració magistral de l'autor. Els primers 6 versets són quasi idèntics respecte al tema musical, excepte el Sanctus que canvia essent més melòdic i pausat. Entram llavors al "*Venerandum*" que passa a la tonalitat de La menor i és més melancòlic i recollit. Segueix amb aquesta tonalitat fins el "*Te ergo quaesumus*" que encara és més íntim i profund canviant a la tonalitat de Fa menor, per contrastar després amb el verset de "*Salvum fac*" que torna al tó inicial de Fa Major.

Els 3 versets que segueixen i que acaben amb el "*Fiat misericordia*", encara que recorden la tonalitat de Fa Major modulant cap a ella, comencen amb la dominant de la tonalitat en què estan que és el Re menor, i acaben amb aquest mateix acord final.

En aquest "*Te Deum*", a més dels versets recitats o semitonats que es cantaven entre els compostos per Tortell, també es tocaven uns versets d'orgue que compongué el seu deixeble i organista Bartomeu Torres, i ens mostren la solemnitat de l'obra i la riquesa tímbrica del rei dels instruments utilitzant els diversos registres que intervenen en ells i per tant crec que quedaria incompleta tota l'obra sense ells.

Estrella de s'Auba

Tan important com el "*Te Deum*" i més coneguda si cap és la cançó de l'Aubada que no pot mancar a una representació de la composició coral de Mn. Miquel Tortell. Les paraules i els comentaris sobren davant la inspiració i bellesa d'aquesta composició que ha traspassat les nostres fronteres. El lirisme i la sencillesa de la seva melodia penetra dins el cor dels qui l'escolten, acabant majestuosament amb una cadència perfecta (Dominant-Tónica) i amb l'acord final de Fa Major que és la tonalitat de tota l'obra.

La versió inicial de les 2 primeres estrofes que podem escoltar és la de l'insigne músic de Muro a 3 veus iguals molt ben treballades; després s'hi afegeixen 2 veus blanques quedant la composició a 5 veus mixtes amb una harmonització magistral que va realitzar Mn. Joan Mª Tomás.

Arnau REYNÉS.

Organista.

L'OBRA TECLÍSTICA DE MIQUEL TORTELL, TESTIMONI DEL SEU PENSAMENT I ESTÈTICA MUSICAL.

El compositor.

Són pocs, ben pocs els compositors que han creat alguna obra que des d'una pregonia popularització s'hagi incrustat en el repertori tradicional com a peça assenyalada i alhora com un signe d'identitat cultural d'un país. Aquest és el cas d'En Miquel Tortell i Simó (Muro 23.11.1802-Ciutat 11.1.1868), autor de la nadala "*Estrella de s'Auba*", formosa obra vocal actualment tradicional en els nostres repertoris nadalencs i que ha servat de l'oblit el nom del seu autor. El territori compositiu de Miquel Tortell és molt més àmpli emperò. El seu corpus creatiu conegut és sense cap casta de dubte un dels més rellevants dins el context de la música mallorquina del segle XIX. Tot i que encara falta la realització d'un catàleg acurat de la seva obra podem assenyalar que els seus treballs com a compositor van caminar sobre tot per dues vies funcionals, el de les composicions vocals per a us litúrgic i el de la música teclística.

La música per a tecla.

Aquest camp de la labor creativa de Miquel Tortell és el que va tenir més ressonància i difusió, fet que es demostra per la presència repetida d'aquestes peces en diversos arxius de Mallorca, còpies que foren realitzades per diferents mans entre els anys centrals del segle XIX i la segona dècada de la nostra centúria. Ara, per ara coneixem dotze composicions teclístiques creades pel compositor de Muro que com una primera aproximació vers un catàleg instrumental les hem ordenat de la següent faísó:

Ofertoris, n° 1 Mi menor (Allegro)

n° 2 Do Major

n° 3 Do Major (Allegro vivace-Adagio-Allegro-Allegro)

n° 4 Re menor (Adagio-Allegro)

n° 5 Do Major (Adagio-Allegro)

n° 6 Do Major (Adagio-Allegro)

n° 7 La menor (Allegro moderato)

n° 8 Polaca en Fa Major

Pastoreles n° 1 Re menor (Allegretto)

n° 2 Re Major/menor

Sonates n° 1 Do Major (Allegretto)

Obertures n° 1 Do Major de la "Sinfonia Nell'Opera Adele di Lusignanó" del Signor Carnicer (Andante-Allegro)

En aquest conjunt, com hem pogut observar, hi predominen els ofertoris, obres instrumentals de forma i proporcions lliures i destinades a omplir i acompanyar la part homònima de la missa. Les dues pastoreles segurament havien estat escrites per a complir un paper idèntic o, si més no, semblant al dels ofertoris, així se'fien unes peces apropiades per a certs espais litúrgics adequats per a un solo instrumental. Les pastoreles i altres composicions emparentades (*Tocats pastorils*) eren emprades generalment en les celebracions del cicle de Nadal i també en funcions d'arrels i perfils populars. Les altres dues obres, la *Sonata* i l'*Obertura* possiblement podien haver tingut un paper semblant.

Obres exclusivament per a orgue?

Totes les peces de la col·lecció esmentada han estat localitzades sempre formant part d'àlbums i aplecs de música organística. Aquest fet conjuntament amb les característiques funcionals i algunes indicacions de registració -corneta (ofertoris n° 1 i 3); cornetes (ofertoris n° 3 i 5); ecos (ofertoris 3 i 5) i trompa real (ofertori n° 5)- ens indiquen clarament

que aquestes obres eren generalment interpretades amb orgue. Sigui com sigui, un reguitzell de trets -com ara el caràcter quasi exclusivament manual, l'articulació harmònica dels acompanyaments, els jocs de tessitures, l'estil melòdic, fraseig, etc.- ens permeten considerar-les com a composicions teclístiques apropiades (i a voltes més que per a orgue) per a ser tocades amb un piano. Pensem que és possible, fins i tot, que l'*Ofertori n° 8* o *Polaca* i també l'*Obertura* d'extracció operística haurien pogut ser originàriament obres pianístiques de saló.

El repertori teclístic de la "Nit Bielenca" d'enguany.

En la propera edició de la "**Nit Bielenca**" de Búger organitzada per la **Fundació A.C.A.** tindrem l'oportunitat d'escóltar en viu i en versió pianística a una selecció de les obres teclístiques de Miquel Tortell. Aquest repertori inclourà a dos dels ofertoris, concretament els n° 2 i n° 5. El primer està escrit en Do Major i configura una peça breu i alegre ordenada en una permanent mètrica ternària. Formalment està organitzat en dues seccions asimètriques. La primera comença amb una brillant frase introductòria que desemboca en un tema que hem de considerar com a principal. La segona part, molt més llarga, ens presenta un desenvolupament del tema citat, alternat amb passatges de perfils nous i imitacions del motiu d'introducció.

El segon ofertori mostra la mateixa tonalitat però una major complexitat formal. Aquí la composició està bastida en dues parts absolutament diferenciades. La primera encapçalada pel mot "Adagio", és una petita construcció trànquila amb un cert aire pastoral (fruit de la mètrica binària de subdivisió ternària) i formada per una seqüència temàtica de tres frases (A, A' i B). La segona part, que és un "Allegro" de dimensions molt més extenses, està organitzada també com una cadena motívica que podríem descriure així: A (tema d'introducció), B (primer tema principal), C (secció de desenvolupament) i D (segon tema principal de caire conclusiu). Tonalment aquesta part segona ens mostra una elaboració més complexa i uns eixos de polarització força imprecisos i acaba amb un evident i brillant Sol Major.

Endemès dels dos ofertoris el programa de la "**Nit Bielenca**" d'enguany mostrarà també el n° 8, composició que exhibeix un perfil un poc especial, delimitador d'una forma originàriament de dansa, concretament la *Polaca*. Aquest ball normalment anomenat Polonesa i que té generalment un caràcter un xic marcial, fou molt utilitzat pels compositors d'arreu d'Europa entre els segles XVIII i XIX, estructura instrumental que en el Romanticisme va esdevenir gairebé emblemàtica (recordem per exemple les Poloneses de Beethoven, Weber, Mayerbeer i Chopin). La *Polaca* de Miquel Tortell presenta tots els trets propis: caràcter de marxa, mètrica ternària de subdivisió binària (3/4) i la prototípica cèl·lula rítmica de sis corxeres on la primera és accentuada i la segona desdoblada en dues figures de duració inferior (semicorxeres). Des del punt de vista formal està realitzada amb molta llibertat i sintèticament la podem resumir així: A (frase d'introducció d'estil intimista i expectant), B (tema principal), C (llarg desenvolupament) i D (secció conclusiva).

El recital pianístic també integrarà l'interpretació de la *Pastorela n° 1*, i la *Sonata* i l'*Obertura* esmentades més amunt. La *Pastorela* escrita en Fa Major està encapçalada per l'indicació de temps i caràcter d'"Allegretto" i tota la peça camina dins els paràmetres típics, es a dir la mètrica binària de subdivisió ternària. Des de la perspectiva formal la *Pastorela* està obrada amb una certa indefinició dins un marc ternari (A, frase d'introducció; B, tema principal; C, desenvolupament; B, reexposició parcial i D, element codal).

La *Sonata* en Do Major palesa com a tret més singular la seva arquitectura construïda en un únic temps, estructura partida en dues seccions (1ª A-B-A-B-C i 2ª D-E) i on hi destaquen tres motius de caire temàtic. Curiosament la segona i darrera secció està bastida damunt el to de Sol Major, tonalitat amb la que sorprenentment, és acabada l'obra. L'únic

temps i la seva divisió en dues zones diferenciades (forma de tipus binari) ens assenyalen uns trets caracteritzadors de les sonates hispàniques del segle XVIII (per exemple les de Scarlatti, A. Soler, V. Rodríguez, J. Ferrer, M. Blasco de Nebra, Oxinaga, Larrañaga, F. Rodríguez, etc.) i d'autors situats a cavall dels segles XVIII i XIX (Carles Baguer, Benet Brell, Jacint Boada entre altres). A Mallorca també la forma en temps únic en dues seccions havia estat coneguda i emprada fins ben entrat el passat segle -a tall d'exemple podem citar les sonates de procedència italiana descobertes a la Seu (una d'anònima i quatre del per ara desconegut Francesco Trolli) compostes en la primera meitat del segle XVIII i la col·lecció de "*Seis Sonatas para Forte Piano*" d'autor desconegut localitzades a la parròquia de Sant Llorenç-.

En el manuscrit de l'Obertura titulada "*Sinfonia Nell'Opera Adele di Lusignano del Signor Carnicer*" que ha estat trobat a l'**Arxiu Musical de Sant Felip Neri** de Ciutat hi consta d'una forma manifesta el llinatge Tortell. Això ens fa creure que aquesta composició, que reuneix brillant i divertidament una cadena de diversos temes i desenvolupaments procedents de la primera òpera de Ramon Carnicer, fou un producte compositiu del nostre autor. Síntesis temàtica que deuria nèixer en el ressò del èxit que tingué dite òpera a Barcelona, i possiblement dins d'una voluntat exemplificadora i divulgativa. L'Òpera "*Adele di Lusignano*" va ser estrenada en el **Teatre de la Santa Creu** de Barcelona en el 1819 en honor de la princesa Lluïsa Carlota de Nàpols que en aquells moments feia estada a la ciutat catalana de pás cap a Madrid on s'havia de casar amb Francesc de Paula Antoni de Borbó, germà de Ferran VII.

L'univers sonor i el pensament musical.

El llenguatge harmònic i tonal de Miquel Tortell beu de les fonts del darrer classicisme cetreeuropeu i de la música post-clàssica del marc estètic rossinià. El seu cosmos sonor utilitza uns processos modulants variats i rics i el repertori d'eines harmòniques és àmpli-septimes i novenes, sobreposicions acòrdiques, retards, anticipacions indirectes, pedals, acords alterats, silencis sobtats, octavacions, etc.-. Tot aquest caramull de mitjans va ser emprat amb les tècniques d'articulació (fragmentació, repetició i descomposició acòrdica), d'enllaç (escales, progressions) i de fonament cinètic (cèl·lules rítmiques d'ús reiteratiu pròpies del classicisme tardà i de l'òpera italiana del primer terç del segle passat).

Podem afirmar que en gran mesura el pensament artístic de Miquel Tortell participa del classicisme hispànic tardà (C. Baguer, F. Sors, M. Ferrer) en especial, es clar, del que varen practicar alguns compositors mallorquins (Joan Florit, 17?-1819; Joan Bautista Aulí, 1796-1896; i Joaquín Sancho, 1798-1886) i, alhora i pregonament, en el terreny ideològic del postclassicisme d'arrel rossiniana (R. Carnicer; V. Cuyas, 1816-1839) i del primer romanticisme espanyol (Hilarión Eslava).

L'univers estètic d'En Miquel Tortell va marcar i influir a uns quants compositors mallorquins de generacions posteriors com Bartomeu Torres (1840-1908), Jaume Mulet (1828-1897), Josep Cañellas (1845-1922), Miquel Cardell (1855-1946), Guillem Massot (1842-1900) i Bernat Salas (1874-1932).

XAVIER CARBONELL

Compositor

MN. MIQUEL TORTELL I SIMÓ, APROXIMACIÓ BIOGRÀFICA

El 23 de novembre de 1802, neix a la casa número 13 del carrer de la Mar de Muro (des de 1895 es diu c/ Mn Miquel Tortell) Miquel Tortell i Simó. Bartomeu Ballester anota que va neixre el dilluns de la festa de Santa Cecília.

Fill de Francesc Tortell Rubí, natural de Muro i de Joana Anna Simó i Noceres, natural de la Ciutat de Palma, segons consta al llibre de morts de l'església Parroquial de Muro, 1804-1849.

Tingué un germà major, Jaume, que estudià medicina, l'exercità a Valldemosa i, ja major, fou ordenat de prevere i visqué des de 1836 com a beneficiat a Muro.

Miquel era el fill segon i després hi va haver Francesca Maria Rosa, que es casà amb el metge Gabriel Alomar i Alomar. Fou l'hereva dels dos germans sacerdots i per aquest camí tots els béns del nostre músic passaren a aquesta família.

Miquel estudià les primeres lletres al convent de Santa Anna dels mínims de Muro. Des de molt petit ja tenia una especial afició per la Música. Quan era nin li compraren un guitarró i juntament amb son pare, que tocava la guitarra, i el seu germà Jaume que tocava el violí formà un trio admirat per tot el poble.

El vuit d'abril de l'any 1816 morí a Muro son pare, i sa mare cuidà de donar estudis als dos fills.

Passà a estudiar al convent de Mínims de Santa Maria del Camí i a treballar de practicant a una apotecaria, que segons Josep Capó probablement seria la mateixa del convent, ja que a Muro aquesta orde hi tenia una residència. En aquesta època acudia a l'església del convent de la Soledat a sentir l'orgue o l'harmonium que tocava el pare Pau Nicolau i Julià, de Felanitx, que havia professat a l'orde dels mínims dia 4 de desembre de 1808.

L'afició del jove Tortell era tanta que sempre que al convent hi havia funció amb orgue hi anava i es col·locava a prop del pare Pau. Aquest un dia li va dir "Vols aprendre Música?" Era entorn de la festa de Santa Caterina, a finals de novembre. El jove respongué afirmativament. Començaren les classes. Un poc abans de Nadal morí l'organista de Sant Marçal i el rector acudí al convent de Santa Maria de Camí a cercar un organista per a les matines. Cap frare no hi pogué anar i Miquel Tortell es donà amb coratge de suplir l'organista i anà a tocar les matines a Sant Marçal de Marratxí.

Tornà a Muro amb dasset anys, perquè l'organista de la parroquia, don Toni Franch, havia mort i ell hauria d'ocupar el seu lloc. També, durant aquesta època, anava a tocar l'orgue a la vila veïna de Santa Margalida.

Quan Tortell tenia 19 anys la seva mare passà a viure a Ciutat, vivin ambdós amb el seu germà metge i és el moment que Miquel comença els estudis eclesiàstics. El músic va viure i morir (L'11 de gener de 1868) al carrer del pare Nadal, número 6, segon pis, casa de la cereria Picornell.

Al mateix temps estudia solfeig i piano amb el dominic felanitxer Joan Baptista Aulí i Caldentey (1796-1869). Consta que Aulí preparà durant un mes el seu deixeble per poder presentar-se al concurs-oposició d'organista de la Seu.

Dia 8 de febrer de 1820 va rebre la clerical tonsura que el capacitava per poder gaudir de beneficis eclesiàstics. Tira a tira va rebre les ordes menors. Seguia essent organista de Muro i gaudia d'aquests beneficis mentre anava acabant els estudis eclesiàstics.

El 12 d'octubre de 1821 morí Mn Antoni Albertí, organista titular de la Seu des de 1816, i dos anys després, el 19 de novembre de 1823, es convoquen oposicions per al càrrec. A les Actes Capitulars de l'esmentat dia hi podem llegir que el Capitol de la Seu "ha de preveure un ofici colatiu d'orgue amb el rèdit anual de trenta-dues lliures, distribucions i amoluments acostumats" per cubrir la plaça els aspirants tenen vint dies per presentar-se davant els examinadors i d'entre els aprovats triaran "el més hàbil en orgue i solfa". S'hi presentaren els veterans organistes mn. Joan Nicolau, titular de Santa Eulàlia de Ciutat, i Sebastià Parets i Rigo, organista de Sant Miquel de Ciutat, competint amb el jove clergue Tortell, que encara no era capellà. Entre els membres del tribunal, amb caràcter de músics hi havia els organistes Mn. Josep Alcover i D. Andreu Llabrés. Miquel Tortell les guanyà y prengué

posseïció del càrrec dia 23 del mateix mes. El Capítol li feu saber, fent constar que "tenia totes les qualitats necessàries per desenvolupar l'ofici". Sembla que el fet de concedir la plaça a una persona tan jove, segons explica Andreu Torrens i Busquets-deixeble de Tortell-, es deu a que en el tribunal hi havia, entre els membres d'honor, el canonge Joan Muntaner García (1766-1847), literat i gran protector de l'art musical que intuï les futures possibilitats del murer. Com a organista de la Seu, segons llegim a les esmentades Actes Capitulars, tenia l'obligació de tocar l'orgue a les corresponents funcions litúrgiques i a més "suplir en algunes funcions de cor els subdiaques quan n'hi hagués d'impedit i no s'hagués de tocar l'orgue".

El dia 10 de maig de 1827 fou ordenat com a prevere pèl bisbe Antoni Pérez de Hiras.

Més envant, el 16 de març de 1851 es signà el Concordat entre la Santa Seu i el govern espanyol. La qual cosa, vuit anys més tard, confirmà Mn Tortell com a beneficiat organista; fou el 24 de gener de 1859.

Per aquesta època organitza a ca seva mateix una escola de Música on enseyava solfeig, piano i tal vegada violí. Al llarg del temps foren deixebles seus els qui arribarien a ser els principals músics de finals del segle XIX: Joan Alberti i Arbona (1850-1916), Nicolau Bonnín i Pinya (1855-1928), Pere Josep Canyelles i Jaume (1845-1922), Josep Ignasi Capó i Arias (18.-1894), Miquel Cardell i Tomas (1855-1946), Guillem Massot i Beltran (1842-1900), Bartomeu Torres i Tries (1840-1908), Andreu Torrens i Busquets (1845-1927), entre d'altres. Alguns d'aquests alumnes, a principis del segle XX, s'enfrontarien a les idees musicals sorgides del MOTU PROPRIO.

Segons Rafel Forteza, Miquel Tortell també anà durant alguna temporada al monestir de Lluc a donar classes de Música.

Podem esmentar l'anècdota que circula referida a la facilitat d'improvisació que caracteritzava Miquel Tortell. Quan la reina Isabel II d'Espanya visita Mallorca el 12 de setembre de 1860 una banda estrena una marxa en honor seu. Tortell, entre el públic, pren nota del tema musical que al cap de breu temps desenvoluparà quan la reina entri a la Seu. Aquest fet li valgué l'admiració del públic assistent.

El mateix 12 de setembre estrenà el "*Te Ergo*", una de les parts del "*Te Deum*" amb tanta acceptació que el capítol catedralici li comanà que completàs l'obra.

L'any 1866, dos anys abans de morir, es veu impotent per seguir la seva vida ordinària i abandona definitivament l'orgue de la Seu. Dels seus doblers posa com a substituït mn. Francesc Solivells i Verdera (1840-1914).

Al seu funeral, celebrat dia 14 de gener de 1868, cantaren la missa de Requiem de Mozart. Les seves despulles foren dutes al cementiri de Muro. A la seva làpida, de marbre blanc de Carrara, hi ha un baix relleu amb una corona d'àngels tocant diversos instruments i la façana de l'orgue de la Seu. La inscripció diu: "Al eminente compositor y organista, al amable y virtuoso sacerdote, D. Miguel Tortell y Simó, prbo; fallecido en Palma el 11 de enero de 1868. Ofrendad una oración para su alma y una lágrima a su memoria".

RECONeixEMENTS AL RECORD I A L'OBRA DE MIQUEL TORTELL

1877. Dia dos d'agost es va tributar un homenatge al Teatre Principal de Palma als Músics Miquel Tortell, Joaquim Sanxo i Joan Baptista Auli. Es va celebrar un concert en el seu honor i com a nota curiosa val dir que durant l'acte s'esposaren els seus retrats sobre l'escenari.

1893. En aquest any la impremta "Amengual y Muntaner" de Palma, porjectà l'edició d'un "Album Musical de Compositores Mallorquines". Havia de ser una obra cuidada, d'unes cinquanta pàgines, amb il·lustracions i un preu de set cinquanta pessetes per subscripció i deu pessetes en altres casos. El projecte es quedà a mig camí. Se n'edità un full publicitari, explicant-ho, però res més. L'àlbum, com a tal, no sortí al carrer.

Aquest "Album Musical de Compositores Mallorquines" havia de contenir la "Colección de Cantos Populares" d'Antoni Noguera; "Cant de Llauradors" de Bartomeu Torres; "Angel del cel" de Binimelis; "Lo que diu una cançó" de Canyelles; "Cançó de bressol" de Llorens; "Aubada" de Tortell; "Un si de amore" de Joaquim Sanxo; "Pàtria" de Maria Sabater;

"Scherzo", de Guillem Massot; "Gavotta" d'Andreu Torrens; "Sonatina" de Pere Montaner; "Càntic" d'Albertí. Obres la majoria de les quals, i entre elles "Aubada", figurarien al "Album Musical de Compositores Mallorquines al Exmo. Sr. D. Antonio Maura", editat per Soraya a Madrid.

Aquest mateix 1893 dins la col·lecció "Música Religiosa de autores mallorquines" es publica "O Salutaris Hostia", motet a quatre veus, de Tortell.

1895. l'Ajuntament de Muro li dedica el carrer on va néixer.

1903. Es funda a Muro la "capella Tortell" per a la qual Costa i Llobera escriví un himne que reproduïm més endavant.

1968. L'11 de gener a Muro ja el tenen com a fill il·lustre, encara que no consti el seu nomenament. Commemoració del primer centenari de la seva mort. Hi ha un acte d'ofrena floral al cementiri, una missa solemne i es descobreix una làpida a ca seva amb aquesta inscripció: "El 23 de novembre de 1802 nasquè en aquesta casa el revd. sr. Miquel Tortell i Simó, insigne músic i compositor, organista de la Seu de Palma. L'Ajuntament de Muro en memòria del seu fill il·lustre en el centenari de la seva mort ". El mateix dia mn Bartomeu Ballester, aleshores organista de la Seu, oferí un parlament i un concert d'obres de piano de Miquel Tortell davant la casa natal.

El mateix any l'Ajuntament de Palma, a proposta del de Muro, atorga un carrer a la memòria del músic per significar la tasca realitzada a la capital.

1977. Miquel Julià i Prohens inclou "Aubada" a la recopilació "Mallorca, cançons tradicionals" (Col·lecció Esplai, 27)

1993. El 23 de gener es celebrà a Muro el 125 aniversari de la mort del compositor amb un concert de la coral Miquel Tortell, de Muro, conjuntament amb una orquestra de cambra de professors de l'Orquestra Simfònica de les Balears, dirigits per Arnau Reynés i Gori Marcús.

El seu nom figura, juntament amb els d'altres personatges il·lustres, al saló dels miralls de l'antic Círculo Mallorquí, avui Parlament de les Illes Balears.

HIMNE A LA CAPELLA TORTELL per Miquel Costa i Llobera.

I

*Som la veu del mateix poble
on nasqueres, oh Tortell!
A ta glòria pura i noble
dedicam el cant novell.
Salve, músic, qui sabies
amb volades d'inspirat
penetrar les harmonies
de sagrada majestat!*

II

*Oh mestre! Tu alçares
les veus mallorquines
Un cant les donares
que amb ales més fines
volà a les altures...
I amb notes tan pures
com plors de donzella
i olors de vidauba,
cantarès l'estrella
l'estrella de l'auba"*

III

*Més alta estrella-te resplandia,
l'estel de l'auba-del Sol diví,
la tota pura-Verge Maria...*

*Tu li endreçares-la lletania,
que cel i terra-pareix unir
amb tons diversos-de melodia,
com un arc mistic-de Sant Martí.*

IV

*L'esperit del Senyor inflamava
amb el vers del Salmista Profeta,
I el teu so ja el diluvi imitava
des de l'orgue vessaveu al cor ...
I torrents d'harmonia desfeta
ja de verges estàtic defici,
ja la trómpa fatal del Judici,
ja, sospirs entranyables del cor.*

V

*Així donar pogueres pel Ret d'eterna glòria
la fórmula suprema de l'himne triomfal:
aquell Te Deum deixares que guardarà la història,
i escamparà pels segles ton zel i ta memòria
damunt les altes ones dels cant sacerdotal."*

PARTITURES MANUSCRITES

A la Biblioteca March, a la Sala "Costa i Llobera", existeixen, sense catalogar, una sèrie de còpies manuscrites realitzades per Mn. Bartomeu Ballester i Monserrat (n. 1900) sobre originals de Miquel Tortell. La recopilació consta de cinc quadernets foliats amb diferent format i foliació. Us n'ofèrim aquí la relació:

I.- Inclou 5 "*Ofertoris*" i una "*Polaca*."

II.- Inclou "*Versicles*" ("Versículos en cuarto tono", "Doce versículos para tono pascual por sol con sus terminaciones para el tono octavo ", "Algunos versículos para el tono pascual", "Otros versículos: tono cuarto Tu Rex Gloríae Christe; tono cuarto por do final en sol Salvum Fac; entrada número 3").

III.- Inclou "*Aires de Bolero*", Preludis del número 1 al número 7 i una Polaca.

IV.- Inclou "*Preludis*" del 8 al 10.

V.- Inclou tres "*Pastorel·les*".

DISCOGRAFIA

Disc (LP) "**Coral Polifónica de Sóller**". Alhambra MCCC SS 752-1965

Coral Polifónica de Sóller,

Director: **Antoni Esteve**

AUBADA.

Disc (LP) "**Canciones de Mallorca**". Fonol MM-S 39 PM 1200-1971

Capella Mallorquina

Director: **Bernardo Julià**

AUBADA.

Disc (LP) "**Música coral mallorquina**", I. Digitals clàssics D-1 PM 817-1982

Coral Universitària de Palma de Mallorca

Director: **Joan Company**

AUBADA.

Cassette: "**Coral Polifonica de Bunyola**". Blau M.A.011 PM 400-1894.

Coral Polifonica de Bunyola

Director: **Jaume Conti**

AUBADA.

Disc (LP). "**Cançons de Mallorca**". Digitals. A-03 PM 107-1987

Capella Mallorquina

Director: **Bernat Julià**

AUBADA.

Disc (LP). "**Cançons per als amics**". Digitals. D-17 PM 445-1987

Cassette. "**Cançons per als amics**". Digitals. C-21 PM 445-1987

Coral Rotaria de Mallorca

Director: **Miquel Masot**

AUBADA

CD. "**Els orgues de Mallorca**". Promocultura. KM.001 PM 640-1992

Organista: **Guillem Fiol**

LARGUETTO.

Cassette. "**L'Orgue de la Seu de Mallorca/Compositors Mallorquins**". Promocultura. KM 001 PM 641-1992

Organista: **Guillem Fiol**

LARGUETTO.

Cassette. "**Muro, cançons i balls populars**". UM/Unió músics C - 9, PM 751-1993

Coral Miquel Tortell de Muro

Director: **Arnau Reynés**

S'ESTRELLA DE S'AUBA.

Cassette. "**Tortell**". U.M./Unió Músics PM 934-1993. Gravació fonogràfica realitzada amb motiu de la "III Nit Bielencà".

S'ESTRELLA DE S'AUBA

TE DEUM

Versets orgue: **Bartomeu Torres.**

Recitats: **Mn. Pere Fiol.**

Organista: **Arnau Reynés.**

- Orgue Esglesia de la Porcincula -

Director col·laborador: **Pere Reynés.**

CORAL MIQUEL TORTELL

Director: **Arnau Reynés.**

OFERTORI Nº 5 en Do major, Adagio - Allegro.

SONATA en Do major.

OFERTORI Nº 2 en Do major, Allegro.

OFERTORI Nº 8, Polaca.

SIMFONÍA DE L'OPERA, ADELE DI LUSIGNANO

del Senyor **Carnicer**, feta per D. **Miquel Tortell.**

PASTORELA Nº 1.

Piano: **Mª Victòria Lassalle.**

BIBLIOGRAFIA

Francisco AMENGUAL

El arte del canto en Mallorca

Palma, 1895

Bartolomé BALLESTER

La fama de Tortell

in Algebelí 69(1968) p.6

La obra de Tortell

in Algebelí 69(1968) p.14

Miguel Tortell y Simó, pbro.

Conferencia al Círculo mallorquin, 30-I-1966

Manuscrit.

Resum publicat al programa "Semana Santa en Mallorca" núm 16, IV 1966.

Pedro BARCELO

Homenaje al organista maestro Tortell

in Diario de Mallorca 1-II-1966

BOOM = Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Mallorca

6 (1867-1868)336

Josep CAPO JUAN

El convent de la Soledad de Santa Maria del Camí

Mallorca, 1993

Esteve CAPO MESQUIDA

Carrers de Músics

Mallorca, 1993

Bernat CIFRE

Pollença estima el Te Deum d'en Tortell

in Nord 13, VIII 1990.

E. CLOQUELL

Con motivo del homenaje a Miguel Tortell. Dos pinceladas.

in Algebelí 69(1968)p. 10

Guillem COLOM FERRA

El mestre Tortell, i els seus deixebles

in Algebelí 71(1968)p. 7-8

Miquel COSTA I LLOBERA

Himne de la Capella Tortell fundada a la vila de Muro (Pollença 26-27 II 1903)

in Obres Completes, p. 164-165

Barna 1947

Pedro CRESPI Y CANAVES

Al paso de los años

in Algebelí 71(1968) 6.7

DOMENECH

Figuràs isleñas: Miguel Tortell y Simó (1802-1868)

in *Diario de Mallorca* 13-VII-1976

Pere ESTELRICH MASSUTI

Miquel Tortell, 125 anys

in *Diario de Mallorca*, 11-I-1993

Pere ESTELRICH, Biel MASSOT, Joan PARETS

Pere Josep Canyelles i Jaume. 1845-1922. Música de Calvià

Ajuntament de Calvià, 1986

Pere FIOL TORNILA

Mn. Miquel Tortell i Simó

Programa del 125 aniversari de la seva mort

Muro, 1993

Pere FIOL I TORNILA - Damià PAYERAS I CAPO

Muro i les seves platges

Leon - España, 1993

Rafael FORTEZA

Estudio biográfico del reverendo D. Juan Alberti Arbona, músico mallorquín, 1850-1916

in *Revista XXV-XXXI*.(1947)p.4-29

GEC=Gran Enciclopèdia Catalana

XIV, p.578

B. GUASP

Per l'homenatge a mn Miquel Tortell, compositor i organista de la Seu de Mallorca

in *Algebelí* 69(1968),p.14

Un brotèl pel centenari de Mn. Tortell

in *Algebelí* 71(1968)6. 6 i 8

Bernardo JULIA ROSSELLO - Bartolomé TORRES GOST

La Música en la Catedral de Mallorca

Palma, 1980

JULIO

Balcón. Don Antonio Alomar Oliver

in *Algebelí* 69(1968)p.3

Juan LLABRES BERNAL

Noticias y relaciones históricas de Mallorca. Siglo XIX(vol.IV)

Palma, 1966

Antonio del MORAL (Antoni Fullana Moragues)

Centenario del ilustre músico maestro Tortell.

Homenaje de Muro, su villa.

in *Cort* 1-V-1968

Gaspar MUNAR

Récuerdos lejanos

in *Algebelí* 69(1968),p.8-9

Bartomeu NADAL MONCADAS

Tortell, mestre de músics

in Algebelí 69(1968),p.7

Bartomeu NIGORRA BARCELÓ

Dilexi decorem domus Dei

Palma, 1969

Juan OLIVER

Biografías. Muro en la mano

Inca, 1934

Joan PARETS, Pere ESTELRICH, Biel MASSOT

Diccionari de compositors mallorquins (segles XVI-XIX)

Mallorca, 1987

Damià PAYERAS CAPO

Els nostres carrers: Calle Miguel Tortell

in Algebelí 110 i 111(1984)

Miquel PONS

Centenario d'En Tortell

in S'Escalera, Felanitx, 1971

Maria Inmaculada ROCA

Miquel Tortell i Simó

in Algebelí 4(1987)p.22

S. ROCA

Síntesis biográfica del padre Tortell

in Algebelí 69(1968)p.4-5

Joan SANTANER MARI

Hombres notables de Muro

Mallorca, 1973

Mateo SASTRE SERVERA

Muro en la mano

Inca, 1934

Arnau REYNES

Pregó de Sant Joan

in Algebelí 158(1990)p.18-21

Joan Maria THOMAS I SABATER

Compositors mallorquins del segle XIX (Commemoració del Romanticisme)

Mallorca, 1936

Baleares

in *Diccionario de la Música Labor*

Barcelona - Madrid, 1945

Joan Maria THOMAS I SABATER, Joan PARETS I SERRA

Breu història musical de les illes Balears

Palma, 1989

Pep "TOFOLI"

Tortell, beneficiado real

in Algebelí 69(1968)p.12-13

Andreu TORRENS BUSQUETS

Un centenari

in Balears revista, 30-XI-1923

Bartolomé TORRES GOST

Tortell y Costa Llopera

in Algebelí 71(1968)p.2-3

"TRUI"

Nuestro alcalde nos habla del homenaje que Muro rendirá al M. Tortell

in Algebelí 69(1968)p.11

Bernat VIDAL i TOMAS

Mossén Nigorra, en la Catedral

In Diàrio de Mallorca 11.04.1968

D. Miquel Tortell Simó. Hijo ilustre de Muro

in Algebelí 69(1968)p.2

L'estrella de l'Auba

(felicitaçió d'art joventud de Pollença)

1973-74

"III Nit Bielenca" – Fundació A.C.A. • Son Bielí Búger

Homenatge al compositor Mn. Miquel Tortell i Simó.

Escrits de: Arnau Reynes, Xavier Carbonell y Centre de Recerca i Documentació Històrica
– Musical de Mallorca.

Búger 03.09.1963

Joan Parets i Serra

Biel Massot i Muntaner

Pere Estelrich i Massutí

del Centre de Recerca i Documentació Històrica-Musical de Mallorca.

CORAL MIQUEL TORTELL . Muro

El gran músic i organista murer *Miquel Tórtell* (1802-1868) ha donat nom a diferents moviments musicals que han nascut a Muro i entre ells no ha mancat una **Capella Tortell** que al començament d'aquesta centúria es fundà a Muro i a la qual, en 1903, l'eximi poeta Mn. *Miquel Costa i Llobera* dedicava exquisit himne.

De llavones ença ens consta que no deixà mai de conrar-se el cant coral en el poble i l'abundància de partícels en el cor de nostra parròquia ens parlen de l'amor a la música i de l'esplendor de certs actes de culte que es celebraven. En els anys 50 hi havia un Cor Parroquial dirigit pel jove murer *Bartomeu Poquet*, però la reforma litúrgica mal interpretada i la dispersió humana que suposà la nova distribució ocupacional dels murers feren que l'antic **Cor Parroquial** anàs desapareixent.

L'any 1985, **L'any Europeu de la Música**, una trentena de murers encoratjats per *Joana Segura*, fundaren l'actual coral que des d'aleshores no ha deixat d'anar endavant i de perfeccionar-se. *Bartomeu Poquet* la dirigí de 1985 a 1988 i a partir d'aquell moment son director és Mestre *Arnau Reynés i Florit*. El repertori que interpreta està amarat del món clàssic: *Beethoven, Mozart, Händel...* del món popular: *Martorell, Bibiloni, Reynes, Samper...* com també del món religiós: *Palestrina, L.F. de Victòria, Tortell, Bach...*

Són nombrosos els pobles de Mallorca, a més de Muro, on ha actuat: Ciutat, Inca, Porreres, Lloseta, Sa Pobla, Ariany, Algaida, Binissalem, Bugar.... com també altres concerts acompanyats d'instruments musicals com orgue o orquestra de cambra.

ARNAU REYNÉS

Arnau Reynés, neix a Campanet l'any 1954. Inicià la seva formació musical a l'edat de 6 anys amb el seu padri Arnau (organista de Campanet). Comença els estudis de piano amb el mestre *Francesc Capllonch* i obtingué el Títol de Professor de Piano al **Conservatori Superior de Música de València**. Ha estudiat Orgue i Harmonia amb Mn. *Antoni Matheu* i Mn. *Bernat Julià* al **Conservatori de Balears**. Ha continuat i finalitzat brillantement els estudis d'Orgue amb la Concertista i Catedrática del **Conservatori Superior de Barcelona**, *Montserrat Torrent*, havent obtingut el Títol Superior d'Orgue. Ha participat als cursos d'interpretació organística amb *Herald Vogel, M. Radulescu* i *Montserrat Torrent*.

Actualment és organista de l'**Escolania de Lluc**, donant nombrosos concerts a les illes.. i realitzant enregistraments. També ha participat amb altres Corals i Orquestres.

Es Professor Titular de Música de la **Universitat de les Illes** per oposició.

Amb motiu de **L'any Europeu de la Música**, va dirigir les **Jornades d'Orgue a les Balears**, patrocinades pel **Ministeri de Cultura**. Ha realitzat estudis damunt els **Orgues Històrics de Balears** presentant una Comunicació al **II Congrés d'Organologia**, celebrat a Madrid l'any 1896, convidat pel **Ministeri de Cultura**.

Dona concerts arreu de les Illes, Catalunya, Madrid, País Basc...Sobresortint amb la participació a la **Cinquena Tribuna de Joves Intèrprets d'Espanya** organitzada per **Juventuts Musicals**.

Ha realitzat diversos enregistraments: radio, televisió, etc., publicant-se una gravació d'orgue d'autors mallorquins, patrocinada pel **Govern Balear**.

Mª VICTORIA LASSALLE

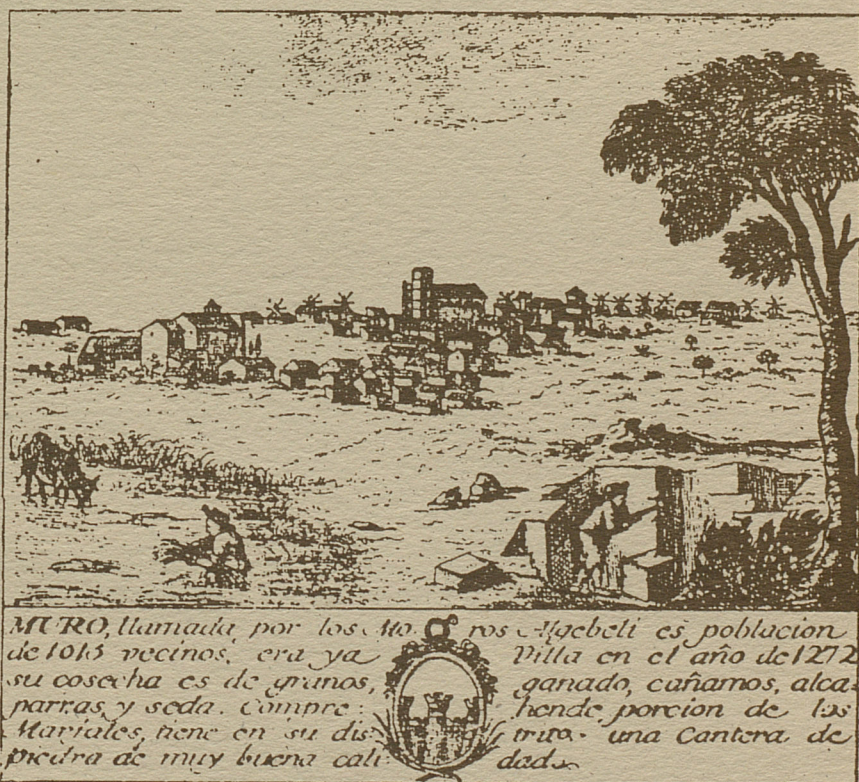
Mª Victòria Lassalle neix a Palma l'any 1969.

Realitza els estudis de Grau Elemental i Mitjà de piano al **Conservatori de Ciutat** com a alumna oficial i el Grau Superior al **Conservatori de València** com a alumna lliure. Els seus mestres han sigut *Lina Quetglas*, M^a del Carmen Poch i *Xavier Carbonell*. Ha assistit a diversos cursos d'interpretació amb *Louiz de Moura Castro*, *R. Bravo* i *M. Zanetti*. Ha actuat amb antèrioritat a Búger, Son Marroig i Palma.

M^a. Victoria Lassalle.

Foto: Gabriel Ramón
(Arxiu A.C.A.)

Gravat d'epoca del poble de Muro.
 (Arxiu Ajuntament de Muro)

Fundació
Àrea Creació Acústica
Son Bielí · Búger

CONSELL INSULAR
DE MALLORCA

També ha col·laborat en qualitat de membre del Patronat de la Fundació A.C.A.
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS GOVERN BALEAR

Acte subvencionat per:

FUNDACIÓ GUILLEM CIFRE DE COLONYA